

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

III. De Contumacia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

judic. Ratio est; quia id adversatur Juri Naturali *l. Jure natura 206. ff. de R. J. exceptis casibus*, quibus jure suo quis ob utilitatem publicam privatur, ut in usucapione seu prescriptione contingit, *Decius in l. Jure cit. n. 6.*

33. Decimò, si quis à debitore, ad fraudandos creditores vendente, emat, postquam, ne emeret, ei denuntiatum fuit à creditoribus, aut hos ei denuntiaturus, aut venditionem eorum fraudem spectare scivit, *l. Ait Prator 10. §. 3. ff. Qua in fraud. credit.* quòd etiam hujusmodi emptio Juri naturali repugnet, *cit. Mascard. n. 57. Menoch. n. 81. & Bruneman in l. cit. n. 5.*

34. Undecimò, si quis emat, aut mutuum det ei, quem scit pecuniam malè consumpturum, hoc est, alearum aliòve simili lusu perditurum, donaturum scortis, in popinis absumpturum &c. *l. Si verò 12. §. 11. ff. Mandati & l. Si quis, cum sciret 8. ff. Pro emptore*; quòd hujusmodi emptioe & mutuo perverfis moribus ansa & fomentum præbeatur; ideo enim, si quis prodigo, etiam nondum declarato, sciens illum malè consumpturum, quid credat, repetitionem non habet *arg. §. 11. cit. & l. fin. §. 1. ff. Quorum rer. act. non dat. & contractus inter collutores & in prohibito lusu celebrati irriti sunt, l. Alearum 3. & l. fin. C. de Aleator. Farinac. Prax. Criminal. q. 109. & Bruneman in l. Alearum cit. à n. 6.*

35. Duodecimò, si quis non edat totum instrumentum, quod edere debet, *l. Ubi exigitur 8. pr. ff. de Edendo, Lud. de Penna in l. Quemadmodum 7. C. de Agricol. & censit. n. 27. & cit. Mascard. n. 94.* ut, si quis solam ejus præfationem, omiſſà parte ejus substantiali, & aliquando etiam, si, istà edità, omitteret præfationem; quòd sicut judex non nisi lege tota, sic etiam non nisi instrumenti, vel saltem articuli, si id

plures habet, negotium, de quo agitur, concernentis, toto tenore inspecto, pronuntiare debeat, *l. Incivile 24. ff. de LL. & ibi Bruneman n. 1.* quia sæpe priora sequentibus dant intellectum, & à posterioribus præcedentia declarantur, aut limitantur: & proœmia frequenter appriunt legis vel dispositionis causam finalem vel impulsivam, *l. fin. ff. de Hæred. instit.* Plura indicia & conjecturas, doli præsumptionem fundantes, dabunt *cit. Penna in l. cit. Mascard. à n. 10. Menoch. à n. 45. & Tufchus à n. 2.*

Relatæ tamen aliæque doli præsumptiones non raro tolluntur & purgantur præsumptionibus contrariis, illum excludentibus: ut vel maxime est, quæ desumitur ex honestate, probitate, dignitate personæ, quam ad enervandam fraudis præsumptionem multum operari, nemo est, qui inficias eat, præsertim in actibus prohibitis lege solum humana, & nemini ullum, vel solum leve inferentibus nocuummentum, *Baldus in l. 1. C. Locati, in fin. & Menochius cit. præf. 3. n. 15.*

ARTICULUS III. De Contumacia.

SUMMARIUM.

37. Etymon & definitio Contumacia:
38. Que diversimode ab in jus vocatâ,
39. Et, cessante justò impedimento, non comparentibus, verò aut factâ committitur.
40. Et à judice ad partem instantiam pernitur,
41. Condemnatione in expensis:
42. Præviâ tamen taxatione judicis:
43. Et juramentò petentis earum restitutionem,

44. *Modus procedendi contra auctorem ad simplicem,*
 45. *Et ad peremptoriam citationem contumaciter absentem.*
 46. *Autor contumax gravius punitur, quam reus,*
 47. *Et isto gravius delinquit.*
 48. *Modus, quo contra auctorem post litem contestatam,*
 49. *Et contra reum ante eam contumacem proceditur.*
 50. *Reus aliquando personaliter in iuducitur:*
 51. *Aliquando coercetur Censuris:*
 52. *Aliquando absens condemnatur.*

37. **C**ontumacia, à *Contemnendo* nuncupata, in genere est quaecunque inobedientia, commissa erga iudicem, vel alium superiorem, aliquid iubentem, Hostiens. in *Summa ad hanc Rubric.* n. 1. veluti, si quis, à iudice fatisdare, respondere, aliquid in iudicio exhibere, juramentum præstare iustus, dolò id facere recusat, Speculat. *Tit. de Contumacia, §. 1. n. 1. in fine.*

38. Specialius autem, & in propositæ Rubricæ sensu accepta est Inobedientia ejus, qui iudicè, hoc est, propositis tribus edictis, vel unò peremptoriò pro tribus citatus & in iudicium vocatus, nullàq; iustà causà impeditus, nec per se, nec per procuratorem comparet, c. *Cùm dilecti 6. V. Quapropter §. 1. Contumacia 53. §. 1. ff. de Re iudicata:* vel dolò facit, aut procurat, ne citatio ad se valeat pervenire, arg. l. *Ad ea 157. §. 1. ff. de R. J.* vel comparet quidem, sed iudicis iussui obtemperare renuit, aut sine ejus licentia, in factò negotiò, recedit, nec revertitur, can. *Cerrum est, 11. q. 3. c. Causam 3. hic §. 1. Unica ff. Si quis jus dicenti &c.* Dixi imprimis, *Tribus vel unò peremptoriò;* quia ad unam alteramve sim-

plicem citationem non comparens, saltem reus, etsi propter inobedientiam possit puniri, in eum tamen, tanquam verè contumacem, nequit procedi, arg. à contrario ductò ex l. *Contumacia cit. §. 2.*

Deinde dixi, *Nullà iustà causà impeditus;* quia contumaciæ poenis obnoxius non est citatus, qui ob adversam valetudinem, ob majoris momenti negotium, vel occupationem, l. *In contumacia §. 2.* ob maris tempestatem, aut vim fluminis, ob incarcerationem, violentam detentionem, vel imperium superioris, l. *Non exigimus 2. §. 6. C. 9. ff. Si quis cauti. in iud. fist.* ob locum non tutum propter inimicorum insidias, bellum, vel grassantem pestem, *Clement. Pastoralis 2. de Sent. & re iudic.* vel ob aliud simile impedimentum non comparet, Menoch. *de Arbitr. iud. casu 153. à n. 2.* Maranta *de Ord. Judic. p. 6. memb. 2. à n. 2. & Berlich. Practic. p. 1. conclus. 17. à n. 48.*

Potest autem litigator contumax esse duobus modis, verè aut fictè, Verè contumax dicitur, qui non comparet, cùm peremptoriæ citationis mandatum ei intimatum, vel ad ejus notitiam pervenisse, & comparere, si voluisset, potuisset, constat: qui, si insuper se comparere nolle contestatus sit, evidentè & notoriè contumax appellatur à Glossa in *Clement. Unic. V. Manifestè.* Fictè sive fictione, vel potius præsumptione & interpretatione Juris contumax dicitur, qui non comparet, cùm dubitatur, an citatio ad ejus notitiam pervenerit; quòd non personaliter præsentì: sed, eò absente, vel non inventò, ad domum, vel per edictum seu proclama, vel programma publicum sit facta; hujusmodi enim citatione factà, si in termino præfixo per se, vel per procuratorem non compareat, contumaciter abesse præsumitur: nisi postea iustà causà alle-

M m 3

sâ allegatâ moram purget, Glossâ *cit.* & Hostiens. *cit.* n. 1.

40. Porro ut, qui juridicè citatus non comparet, in contumaciâ pœnas incidat, necesse est; ut pars præsens ejus absentis contumaciam accuset, & in eum tanquam contumacem procedi petat, l. *Ad peremptorium* 68. ibi, *Ut primò quis petat, ff. l. Properandum* 13. §. 2. ibi, *Parte absentiam in. usante. C. de Judiciis* & l. *Consentaneâ* §. C. *Quomodo & quando judex*; quia in causis & negotiis civilibus de Jure adversus contumacem ad actum aliquem non proceditur, nisi ad instantiam & petitionem alterius partis, ut ex *ll. cit.* desumunt *cit.* Maranta n. 15, Gaill. *Lib. 1. observat.* 55. n. 6. & Petr. Barbosa in l. *Ad peremptorium cit.* n. 139. aded; ut, si absentis contumaciam à præsentem non accusatam conset, sententiam adversus absentem latam Interpres iste num. 142. pro nulla habeat cum Alexand. in l. *Unie. C. Ut, qua desunt advocat.* n. 10. & Jason in l. *Properandum cit.* §. 2. n. 5.

41. Variâ autem sunt pœnâ, quibus litigatoris in jus vocati contumacia coërcetur; & imprimis quidem, tam actor, quam reus, contumax parti adversæ in expensas & omnia damna, propter ejus absentiam ab emissâ vel insinuatâ citationis tempore illata, condemnatur, *e. Ex literis* 2. & c. *Cum dilecti* 6. utrobique in *fine*; & donec illorum restitutionem fecerit, à judiciali audientia removetur, l. *Sancimus* 13. *C. de Judicio*: cujus dispositionem in contumace etiâ minore & Prælato, imò ipsâ Ecclesia vel Monasterio procedere, cum Menoch. *de Arbitr. Lib. 1. q. 36. n. 1* & aliis in l. *cit.* notant Barbosa n. 8. & Bruneman. n. 3. & desumitur ex *e. Ex literis cit.* ubi Canonici, sive istorum collegium in expensas ob contumaciam est condemnatum.

42. Quantumvis autem ob contuma-

ciam factas expensas designare debeat is, qui earum refectionem petit, judex tamen, ne fortè alteram partem plus æquò gravet, non nudâ istius assertionem stare; sed eas taxatione, juxta negotii & circumstantiarum qualitatem moderatâ, ad æquitatem reducere &, priusquam petenti adjudicet, deferre ei de Jure debet juramentum: quò, se ita moderatis non minores expensas fecisse, aut damna passum fuisse, confirmet, l. *Sancimus cit.* cum *Auth. subjecta*, l. *Si quando p. C. Unde vi, & c. Super eo* 7. *de lû, qua vi metuetur*. Quod juramentum, cum non Affectionis, sed Veritatis, seu veræ æstimationis sit, non ut, quod de affectione præstatur, procedere: sed ut cætera veræ æstimationis juramenta, judicis taxationem subsequi debet; ne, si istam præcedat, & eò, quod petitum est, minus parti adjudicetur, vel is, qui majorem sibi deberi juravit, perjurii: vel injustitiâ arguatur judex, qui majorem quantitatem ei adjudicârit, Panormit. in *e. Super eo cit.* n. 3. Bartolus in l. *Si quando cit. n. 4.* & Covarruvias *Præf. cap. 17. n. 6. De Jure*, inquam; quia tribunalium Praxi expensas, judicis moderatione taxatas, alicubi sine juramento adjudicari, monet Berlich. *Præf. p. 1. conclus. 78. n. 69.* et si id alibi, hodie etiam, usu receptum testetur Wesenbet. apud *cit.* Bruneman. n. 12.

Deinde Actor, si post oblatum bellum, eoque propositam actionem, in jus vocatus, etiam in primâ & secundâ citationis termino, cessante legitimo impedimento, per simplicem citationem in jus vocatus non compareat, præterquam quod reo præsentem in expensis condemnatur, ad ulteriorem citationem non admittitur; nisi de comparando inpossibulum in judicio præstiterit idoneam citationem, *e. 1. junctâ Glossâ, V. Ad terminum in 6. & l. Eum quem temerè* 79. *ff. de Judicio.* Quod

45. Quod si ad trinam, vel huic æquivalentem unam citationem peremptoriè factam, contumaciter absit, à ju dice ordinario vel delegato peti potest; ut adhuc tribus vicibus, triginta dierum spacia complectentibus, citetur: eaque citatione factâ, ad prosecutionè causæ expectandus est per annum: intra quem comparens, priusquam audiatur, expensas, ob contumaciam à reo factas, exsolvere & per pigora, fidejussores &c. cautionem præstare debet, quòd se impofterum in judicio sistere velit, *Auth. Qui semel C. Quomodo & quando judex, Auth. Et qui jurat. C. de Bonis, Auth. jud. possid. &c. l. in 6.* Si vero toto hoc tempore (imò de Jure & in foro Ecclesiastico, in quo hujusmodi dilationes non solent concedi, ad primum terminum peremptorium) actor vel ejus procurator non compareat, judex, ad rei petentis instantiam, testes, aliàsque probationes recipere; & si de causæ meritis liqueat, ad sententiam definitivam procedere: vel, si de iis non satis liqueat, ipsam ab observatione judicii & ejus actionis instantia absolvere debet.

Si demum actor intra anni spatium non compareat, ab actione omnino cadit; ut perpetuum ei silentium imponatur, *Auth. Qui semel cit. & Novell. 112. cap. 3. in fine, Rosbach. Prax. Civil. Tit. 30. n. 18. & 19. Berlichius Practic. p. 1. conclus. 17. num. 7. Haunold. Tom. 5. de J. & J. tract. 3. num. 90. & 19. & Bruneman. in Auth. cit. à n. 5.*

46. Sed ista adversus contumacem procedendi ratio justò difficilior actori, & reo minùs, quàm ejus conditio exigit, favorabilis videri primò intuitu potest; quòd ex una, actor in judicio comparere non teneatur; cum invitus agere nemo cogatur, *l. Unica, C. Ut nemo invitus*: & propterea actoris absentia immeritò plectatur, præsertim graviùs, quàm rei: qui,

etsi in judicio conveniri etiàm invitus possit, *l. Judicium. §. ff. de Judicio*, nihilominus post legitimam citationem contumaciter absens punitur Missione in possessionem ex primo decreto, adversario reum, non veram possessionem, sed solummodo detentionem & custodiam tribuente, *c. 1. junctâ Glosâ, V. Custodie & s. fm. De eo, qui mitt. in poss.* ex altera verò parte, actore non probante, reus, etiàm si nihil præstiterit, sit absolvendus, *c. & s. fm. de Jurejurando & l. Qui & accusare q. C. de Edendo*; ac proinde, cum actor contumaciter absens nihil probat, reum judex non tantùm absolvere ab observatione judicii: sed pro eo, etsi nihil probet, definitivè debeat pronuntiare.

Sed revera justò non minùs faveat reo: aut actorem magis gravat; quia Imprimis §. *& l. cit.* proditæ quasi Regulæ locus non est, quando actor omnino nihil agit: sed quando in judicio per se vel procuratorem præfens, legitimis dilationibus ad intentionem suam probandam datis, in ejus probatione defecit, ut cum Glosâ in *can. Decernimus q. V. Manifestum, 3. q. 9.* advertit Vivianus in *c. Causam 3. cit. pr.* Deinde; quia etiàm actor, licet ab initio à judicio abstinere ferè possit, secundùm *l. Unic. cit.* nihilominus, postquam obtulit libellum & ad ejus instantiam citatio ad reum venit, ad actionem ad finem usque prosequendam cogi potest; ne reus inaniter vexetur, per *c. Causam, Auth. & Novell. cap. 3. cit.* textus, Vivianus *ibid.* Demum; quia non immeritò graviùs actoris, quàm rei contumacia plectitur, cum; quia multò minor, quàm actoris, est contumacia rei; iste enim, ut dictum, invitus & sæpe non paratus in jus vocatur: contra actionem intentare vel omittere in actoris est potestate: tum verò; quia, ut insinuat, favorabiliores rei sunt, quàm actores,

actores, *l. Favorabiliores 125. ff. de R. J.*
& Jura ad absolvendū, quā ad condem-
nandum proniora, *l. Arrianus 47. ff. de O.*
et A. Glossa in c. Causam, cit. V. Ad domum,
ubi Panormit. n. 15. & Gonzalez n. 3.

48. Si idem actor post litem jam contesta-
tam emaneat, & tempus instantiæ à facta
litis contestatione usque ad ultimum se-
mestre lapsum jam sit, ad petitionem ip-
sius rei tribus edictis, quorum quod-
libet olim decem (hodie triginta *Auth.*
Qui semel cit.) dierum spatium conti-
neat, citandus: & si in contumacia per-
severet, causæ ab eo contra reum propo-
sitæ merita discutienda: & si de alterius
jure liqueat, definitivè pronuntiandum
est; ut actori ad eandem causam & litem
instaurandam in posterum omnis aditus
præcludatur, arg. *l. Properandum 13. §.*
3. C. de Judiciis. Si verò de alterius ju-
re non satis constet, reus ab observatione
judicii sive instantiæ est absolvendus; ut
actor expensis refusus litem instaurare de-
nuo possit, *l. Properandum cit. §. 2.* ni-
si postea denuo contumax fiat, ut omni
jure suo cadat, juxta *cit. Novell. cap. 3.*
Zoefius in l. cit. §. 2. n. 34. & ibi Brunem-
an. à n. 20.

49. Reò ante litem contestationem con-
tumaciter absente, aliquando actor, ut
insinuatum est, mittitur in ejus bonorum
possessionem: aliquando eadem ejus bona
sequestrantur: de quorum contra eum
procedendi modorum priori 15. de po-
steriori 17. Tit. ex instituto agemus.

Quod si reus post litem contesta-
tam ita absens sit, multum interest, an de
meritis causæ & litigantium jure liqueat,
vel non; si enim, testibus aliisque proba-
tionibus receptis, de meritis causæ liqueat,
actore petente, contra illum, vel etiam
pro ipso ferenda est sententia definitiva,
c. A nobis 4. §. l. Consentaneum 8. in fine,
c. Quomodo & quando jud. cum; quia ju-

dex, de qua re cognovit, de ea etiam de-
bet pronuntiare, *c. Cum super 4. de Cau-*
sa possess. §. l. De qua re 74. pr. ff. de Ju-
dicis: tum verò; ut liti imponatur finis,
& partis malitiosè absentis improbitate
ultra modum, & ipsam hominis vitam
non extrahatur, *l. Properandum cit.* Si
autem de causæ meritis non liqueat, rei
litigiosæ vera possessio adjudicabitur ac-
tori, quæstione solum proprietatis reo
absenti reservatâ, *l. Consentaneum cit.*
quod tali casu judex nondum plene cog-
noverit, ac proinde definitivè super ea
pronuntiare non possit. *Vera,* inquam,
possessio, non sola detentio causæ rei ser-
vanda, sive istius custodia; quomodo in
rei, ante litem contestationem contumacia,
bona actorem mitti, dicemus ad *Rubri-*
cam proximè sequentem; cum enim post li-
tis contestationem contumacia major sit,
majorem, quàm ante eam commissâ, pœ-
nam promeretur, Panormit. in *c. Preu-*
cit. num. 3. & Vivianus in c. cit.

Idem reus aliquando ob minimam
contumaciam, saltem si bona, in quorum
possessionem actor mitti possit, non ha-
beat, & de fuga suspectus sit, vel ejus in
judicio præsentia ob qualitatem causæ
necessaria judici videatur, personaliter
apprehenditur, & in judicium ducitur in-
vitus: quod ex *l. Consentaneum cit.* delu-
mi solet: sed hoc, licet etiam asserat, in-
de tamen rectè desumi, negat Bruneman-
in *l. cit. n. 17.*

Aliquando suspensione ab officio &
beneficio punitur: & contumacià cre-
scente, omnino excommunicatur, *c. Veri-*
tatis 8. hic §. c. Pastoralis 11. §. Præterea,
de Offic. Ordin. Ad hanc tamen excom-
municationis pœnam hodie non facile, sed
tum demum devenitur, quando adversus
contumacem fieri nequit alia executio re-
alis vel personalis, ex decreto S. Synodi
Triident. sess. 25. cap. 3. de Reformat. quod
experien-

experientia doceat, temerè, & levibus ex rebus inflictam contemni potius, quàm formidari.

§2. Demum aliquando, ut, cum per viam inquisitionis contra contumaciter absentem proceditur, testes aliæque probationes recipiuntur, & per sententiam ei infligitur pœna, quæ locum habet in

absentem: cujusmodi est privatio dignitatis, vel alterius beneficii, & depositio, c. Veritatis est. in fine; ne per contumaciam ejus delicta maneant impunita, contra textum c. Ut sama 35. de Sent. Excommunicat. & l. Ita vulneratus 51. §. 2. V. Ejusdem, ff. ad L. Aquil. Zoësius ad hanc Rubric. n. 4.

TITVLVS XV.

De Eo, qui mittitur in Possessionem, causâ Rei servandæ.

SUMMARIUM.

1. Ista proceditur contra Reum contumacem; 2. Et Actor ex primo decreto, 3. Praviâ summaria causa cognitione, 4. Si actio Realis, in rei petita, 5. Si Personalis intentata est, mittitur in aliorum Rei bonorum possessionem. 6. Ea missione Actor solam detentionem in Personali, 7. Et in Reali etiam actione consequitur de Canonico; 8. Secundùm aliquos DD. etiam de Civili jure. 9. Reus intra annum comparens recuperat possessionem. 10. Sin', annò lapsò Actor verus rei possessor evadit, 11. In actione Reali sine novo decreto; 12. Quò tamen in Praxi, secundùm aliquos, de jure est opus. 13. Idem interponendum est in actione Personali,	14. Pramiâ pleniori causa cognitione. 15. Aliquando vera possessio primò decreto transferretur. 16. Actor, ab apprehensione rei dolò prohibitus, pro possessore habetur, 17. Fictioe juris, & quoad effectus. 18. Reus, negans se rei dominum, hunc nominare debet. 19. Si non nominet, quasi dominus convenitur. 20. Missio hæc locum habet in omni Actione, 21. Si isti, aut rei non repugnet. 22. Locum tamen non habet in Matrimonio, 23. Et beneficiis Ecclesiasticis, 24. Quando super his Peditoriò agitur. 25. Et locus est, cum super beneficio Recuperanda; 26. Non etiam cum Adipiscenda Possessorium intentatur.

Contumaciter à judicio absentem reum compescendi, usu non infrequens & cæteris efficacius remedium

Nn

dium